מעשה רוקח על המשנה — שקלים

במסכת זו יש ח' פרקים, והתחלת אותיות עולה ת"י, וסופי האותיות עולה אלף תקכ"ז ., וגם שם המסכתא שקלים – כל זה צריך טעם.

כדי ליישב משנה ראשונה (משנה שקלים א:א) "בא' באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים", ולכאורה תמוה מה ענין זה לזה שיכריזו על שתיהן כאחת?

לפי פשוטה יש לומר דידוע מאמר חז"ל צפה הקב"ה שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו. הרי שמצות שקלים להגין על ישראל מן המן. וידוע דהמן וי' בניו המה נגד י"א כתרין תתאין בקליפה. ודבר זה מרמז התנא כאן. "באחד באדר משמיעין על השקלים", אך שלא יקשה למה מקדימין כל כך מא' באדר, היה די איזה ימים קודם ראש חדש ניסן להכריז עליהן, לזה מיישב "ועל הכלאים", היינו לעקור הכלאים. וכשתחשוב תיבת הכלאים תמצא מנין המן, וי"א יתירים היינו המן וי' בניו שהמה נגד י"א כתרין תתאין. ולכך הקדימו להכריז על מצות שקלים לעקור המן וי' בניו שהמה הכלאים.

גם תיבת שקלים בגימטריא ת"פ להגין עליהם מנוקבא דס"א לילית עם ת"פ מחנותיה כידוע.

אמנם לבא אל תוך ופנימות סוד ורמז השקלים וליישב כל הדקדוקים הנ"ל נראה לענ"ד כך, דודאי בפשט הפסוק מבואר שהשקלים באים לכפר על הנפש. וכתבו המפרשים לכן שקל בגימטריא נפש. ואני אומר עוד שידוע שיש ג' מדרגות, נפש רוח נשמה, לכן כשתחשוב ה-ם' סתומה בתיבת שקלים ,ת"ר כידוע, עולה במכוון כמנין נפש רוח נשמה עם הכולל, שמצות שקלים מכפר על ג' מדרגות אלו.

לכן תמצא שכל מעשה שקלים היו משולשין כמבואר בפרק ג' (משנה שקלים פ"ג) "בשלשה פרקים תורמין את הלשכה, בשלש קופות של שלש שלש סאין", הכל לרמז שהשקלים מכפרים על כל ג' מדרגות נר"ן.

וידוע שר"ת וס"ת מן נפש רוח נשמה עולה תרי"ג. וזה כונת התנא "וכתוב עליה אלף בית גימל". כשתחשוב ג' תיבות אלו עולים תר"ו, ופשוטן אב"ג עולה ו' – הרי תרי"ב. עם הכולל הוא תרי"ג. כל זה מרמז התנא בהתחלת אותיות ת"י כמנין נשמה יה, בסוד הפסוק "כל הנשמה תהלל יה", שהנשמה מבינה כידוע, וחכמה ובינה המה בסוד רעים דלא מתפרשין, והמה בסוד יה.

וסופי האותיות עולים אלף תקכ"ז ,כנגד ג' מדרגות אלו, נפש רוח נשמה. דידוע נפש היא ממלכות, ורוח מן ת"ת, ונשמה מבינה, והמה סוד ג' מילואים של שם הויה, ס"ג מ"ה ב"ן. וכשתחשוב בינה ת"ת מלכות ס"ג מ"ה ב"ן – עולה הכל אלף תקכ"ג ., ועיין בזוהר ריש פרשת לך לך בסוד תלת עיילי בחד, היינו נר"נ כולם נכנסים בבינה. נמצא כל זה מרמז התנא שסוד שקלים באים לכפר על כל ג' מדרגות נפש רוח נשמה מנין שקלים במ"ם סתומה. ושורשם הוא מבינה ס"ג ת"ת מ"ה מלכות ב"ן שעולה אלף תקכ"ג. ואח"כ תלת דרגין עיילי בחד. נמצא הכל אלף תקכ"ז במכוון.

ובזה אפשר ליישב מה שפליג ר' ישמעאל פרק ג' משנה ב' ואמר "יונית היה כתוב עליהן, אלפא ביתא גמלא". לכאורה תמוה מאוד, מהיכא תיתי להניח לשון הקודש ולכתוב לשון יונית, ואיזה סמך מצא לדבריו? ולדברינו יתכן, דכבר כתבנו שקל בגימטריא נפש. ואמרו המפרשים דלכך ציותה התורה שיתן כל אחד חצי שקל ולא שקל שלם להורות שכל ישראל המה נפש אחד וכל אחד הוא חצי נפש. לכך יתן חצי שקל.

וכזה מצאתי גם בגלי רזיא הובא ביר"ג פ' נח, שם ויפת היו נפש אחד ולכך כתיב "ויקח שם ויפת וגו'", כתיב "ויקח" לשון יחיד, ששניהן היו נפש ונשמה אחת. ובזה מבואר גמרא דמגילה רשב"ג אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית. מאי טעמא דרשב"ג דכתיב יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם, יפיותו של יפת, היינו לשון יוני, יהיה נאמרים באהלי שם, והיינו מטעם הנ"ל ששניהן היו נפש אחד.

ולכך גם כאן סבירא לר' ישמעאל שהיה כתוב בלשון יוני מטעם זה, דבריו של יפת יהיה באהל שם, היינו בתוך העזרה. ולהורות הטעם ששניהם המה נפש אחד. ולכך גם כאן המצוה שיתן כל אחד חצי שקל, שכל אחד הוא רק חצי נפש. וכשתחשוב ג' תיבות אלפא ביתא גמלא תמצא מנין יוני ליפת עם התיבות והכולל. דוק ותשכח. לענ"ד הוא דבר נאה ומתקבל ליישב דברי ר' ישמעאל שהמה לכאורה תמוהים מאוד. ובזה מיושב דלקמן פרק ה' משנה ג' קאמר בן עזאי ארמית כתוב עליהן, וכאן קאמר ר"י יונית, אלא כדפרישית לרמז הנ"ל.

ובזה מיושב לשון התנא סוף פ"ב (משנה שקלים ב:ה) "בונין לו נפש על קברו", ולכאורה קשה דהרי נפש היינו ציון או מצבה כדמייתי בירושלמי מקראי, אם כן למה משנה ר' נתן לשון הכתוב וקורא אותו "נפש"? ולדברינו ניחא, שאמרנו המסכתא מרמז סוד נפש רוח נשמה, וכבר ידוע מהזוהר שבחינות הנפש טייס על הקבר אבל בחינות רוח ונשמה עולים למעלה כמה דכתיב "והרוח תשוב אל אלהים", ומכל שכן נשמה. לזה מרמז "בונין לו נפש על קברו".

עוד יש לפרש טעם נכון על התחלת האותיות וסופי האותיות, בהצטרף הכל יחד עולים אלף תתקל"ז ., שידוע שעל ידי הקרבנות וביותר על ידי הקטורת נתייחדו ונתקשרו כל הספירות הקדושים. וכבר ידעת שהספירות המה בסוד שלשה קוי"ן, וקו אמצעי המה כתר ת"ת יסוד מלכות. והמה מקשרין כל הג' קוין. ויסוד נקרא "טוב". לכך כשתחשוב כתר ת"ת טו"ב מלכות עם הד' כוללים עולה במכוון אלף תתקל"ז.

וזה מרמז התנא שעל ידי השקלים שמהם נעשים כל הקרבנות והקטורת יתיחדו כל הספירות על ידי קו האמצעי העולה אלף תתקל"ז ., לכך כל מעשה השקלים משולשין כאשר כתבתי לעיל שעיקר הכונה לייחד ולקשר הג' קווין כח"ב חג"ת נה"י עם מלכות. לכך היו ג' קופות של ג' ג' סאין, דסאה הוא סוד מלכות, אדני עם הכולל בגימטריא סאה.

עוד מרמז יותר שסוד הקרבנות המה בסוד י"ג מכילין דרחמים. ועיין בס' בחיי פרשת תשא שכתב כמה דעות וכולם שוין שי"ג מדות רחמים נכללים בעשר ספירות הקדושים והביא גם לשון רבינו האי גאון וזה לשונו: "י"ג מדות אלו הם ענפי תולדות נמשכים מעשר ספירות, ואף על פי שאלו נקראים מדות ואלו נקראים ספירות, הכל נובע ממעין אחד. ואף על פי שמצינו שלש עשרה מדות ולא מצינו שלש עשרה ספירות – סוד הענין שהשלשה מאורות העליונות שהם על עשר ספירות אין להם התחלה כי הם שם ועצם לשורש השרשים וקבלת הגאון בשמותיה(?) אור קדמון אור מצוחצח אור צח וכו'. ומשורש כל השרשים נאצלו עשר ספירות", יעו"ש בדבריהם הקדושים.

ולדבריו הקדושים מצאתי טוב טעם שהספירה ראשונה נקראת בשם "כתר" ושם הויה שלו הוא בנקודת קמץ כידוע, להורות שאור הכתר נמשך משלשה אורות הנ"ל. לכך כתר עם הכולל עולה ג' פעמים אור. ונקודת קמץ הוא נוטריקון – ק'דמון מ'צוחצח צ'ח. ואין להאריך יותר בזה.

וכל זה מרמז רבינו הקדוש במסכת זו. כשתחשוב ראשי האותיות וסופי האותיות יחד עולים אלף תתקל"ז, ושורשים המה ט"ז אותיות – ח' ראשי פרקים וח' סופי פרקים, בהצטרף אלף תתקל"ז ,עם ט"ז עולה הכל תתקנ"ג ,כמנין שלשה עשר מדות רחמים. דוק ותשכח דבר נפלא. להורות שעל ידי מצות שקלים וכל הקרבנות הנעשים מהם מעוררים שלשה עשר מדות רחמים. והנה ידעתי גם ידעתי שעל פי כונות האר"י וצל"ה בענין שלשה עשר מדות אינו מסכים כלל עם הדעות שהביא רבינו בחיי, מכל מקום הרמזים שכתבתי במשנה עולה אליבא דכל הדעות.

ולכך סידר רבינו הקדוש במסכת זו פרק ו' (משנה שקלים פ"ו) שלשה עשר שופרות, שלשה עשר שולחנות, שלשה עשר השתחויות, דלכאורה אין להם שייכות במסכת זו. וצריכין לומר שלשה עשר שופרות שייך כאן שיש בהן ב' שופרות של שקלים תיקלין חדתין ותיקלין עתיקין ואגב דתני י"ג שופרות תני נמי הנך. ולדידי ניחא שהתנא בא להורות שכל הני שהיו במקדש במנין י"ג הכל כדי לעורר י"ג מדות רחמים כנ"ל.

ואפשר לומר שהתנא חשיב ג' דברים של י"ג דידוע שיש י"ג מדות רחמים, י"ג עיקרים, י"ג מדות שהתורה נדרשת – והכל עולה בקנה אחד. ולכך חשיב התנא ג' דברים של י"ג.

וידוע דסוד י"ג מכילין דרחמי נמשכין מסוג י"ג תיקוני דיקנא דעתיקא קדישא. ואפשר שזה מרמז התנא באומרו "שלשה עשר שופרות היו במקדש וכו' ותקלין עתיקין", דלכאורה קשה למה נקראו "שופרות" ולא "תיבות" או שם אחר? ולדרכינו יובן דתיבת שופרות עם האותיות עולה מנין עתיקא קדישא עם התיבות. לומר י"ג אלו נמשכין מעתיקא קדישא. וזה שאמר "ותקלין עתיקין" – תיבת תקלין עולה י"ג תיקוני עם הכולל. ואין להאריך יותר, וה' יראנו נפלאות בתורתו.

עוד טעם לקריאת שם המסכתא "שקלים", וגם לכאורה קשה על רבינו הקדוש שבכל המסכתא לא הזכיר מחצית שקל רק שקל או שקלים, הגם שכתב הר"ב בפרק א' משנה ו' "ושקל האמור כאן היינו מחצית השקל", ועיין בתי"ט מה שכתב בשם הרמב"ן בזה. ולענ"ד נראה שרמזו בזה שלעתיד בביאת משיח צדקינו באמת יתן כל אחד שקל שלם. והטעם שמצאתי טעם נכון על שציותה התורה מחצית השקל מפני דשקל הוא בא"ת ב"ש בד"כ, בגימטריא כ"ו כמנין שם הויה. ובגלותינו בעונינו אין השם שלם לכך ציוה התורה שיתן כל אחד מחצית השקל לכפר עליהם שגרמו בעונם שאין השם שלם. ולכך לעתיד שיהיה השם שלם יתנו כל אחד באמת שקל שלם.

ודבר זה מרומז בתורה באמרו "מחצית השקל בשקל הקודש", דלכאורה "בשקל הקודש" הוא מיותר ועיין בפרש"י. לכן נלע"ד שהתורה מרמז שלעתיד יתנו שקל הקודש. ובתורה תיבת הקדש חסר ו', וכשתחשוב ב' תיבות אלו שקל הקדש תמצא מכוון בביאת משיח בן דוד. ודבר זה רמזו רבינו הקדוש. ולכך שינה לשון התורה, וגם קריאת המסכתא שקלים שבו יש שקל שלם. וכן ביוצר מוסף של פרשת שקלים אומרים "ושקל אשא בבית נכון ונישא".